

(НИН, 20.11.2008)

То што сам ја параноик, нипошто не значи да ми не раде о глави, рекла је наводно израелска премијерка Голда Меир док ју је амерички државни секретар Хенри Кисинуер неуспешно убеђивао да направи уступке током мировних синајских преговора. Србија наравно нема ничег заједничког са Израелом, мада је један, веома значајан део српске елите уверен како Срби готово да деле јеврејску судбину и страдања, дочим је други део елите, у последње време све утицајнији, некако склонији да Србију повеже са Хитлером, нацизмом, али највише са денацификацијом – најуспешнијом приватном иницијативом у Србији.

Та подељеност је постојала одавно, али је тек када се Србија ослободила Милошевићевог режима, она почела да заробљава демократију у настајању, са отвореним резovima по линијама злочина, жртава, одговорности, без икакве озбиљније могућности да се о злочинима и страдањима у Србији говори и са позиције жртве. Јер свако ко би говорио о српским жртвама аутоматски би био означен као бедна људска ништарија која релативизује туђе жртве и апсолутно оправдава српске злочинце. Као поражена земља, која то никада није признала, Србија се некако нашла у позицији инфантилне особе која, када јој неко на улици веома куртоазно каже да јој је драго што је види, одмах помисли да је стекла новог, великог пријатеља, а када јој неко каже да ће је једног дана позвати на вечеру, одмах потроши сву уштеђевину купујући прикладну гардеробу за вечеру до које ће доћи чим се стекну сви услови.

Али ма колико то звучало иронично, и најљући противници садашње власти би највероватније играли сличну игру јер, као што сви знамо а само зли људи сумњају, Европа нема алтернативе. Можда није јасно како се може изградити демократско друштво ако око кључног друштвеног питања нема алтернативе, али свакако треба рећи да је у политичкој, економској и културној елити Србије постигнута тек окрзнута сагласност да је будућност земље у европској породици, где ћемо сви бити весели, безбрижни, са одговарајућим кредитима на својим леђима. Опозиција је уверена да би ка Бриселу могло да се иде са више достојанства, са мање понижења, али се још нико није усудио да каже како не жели да види Србију у Европској унији.

Србија је, дакле, у протеклих осам година имала неколико проевропских влада, које су формиране уз несумњиву подршку грађана али и западних демократија, али су те владе

углавном падале јер им је неколико месеци пре пада ускраћена подршка са Запада. Сарађивало се са Хагом, нормализовали су се односи у региону, пљуштала су извињења бившој браћи, страним компанијама су отворана сва врата, али је свеједно српско друштво задржало статус осумњиченог лица којем је неко платио кауцију али не сме да напушта место несреће. Летошње изручење Радована Караџића деловало је као озбиљан, велики потез нове европске владе, који ће Србију озбиљно приближити бриселској капији, али се испоставило да смо добили велико ништа, уз обавезу да га никако не испустимо. И при крају хашке рамајане, када већ почињу да се буде наде о нормализацији односа, уклањању препрека ка светлој будућности, српским грађанима се полако, готово бешумно уводе појмови као што су глобалне прилике, регионална сарадња, косовска реалност или домаћа корупција. Тако се некако ствара незадовољство, фрустрација или сасвим обична апатија.

Апатију осећају и грађани који већ годинама, док слушају дирљиве приче о Европи без граница, добијају проширене вене испред амбасада, наивно верујући да ће се неко сетити да је право на слободно кретање једно од основних људских права. Апатију или фрустрацију осети сваки грађанин који је протеклих година обишао бивше југословенске републике, где и даље национални пропагандисти, као да је рат јуче завршен, покушавају да обликују нове националне идентитете само на једној материји – отпору или обичној мржњи према српској хегемонији, која се углавном своди на српски народ као такав.

И док су се у Србији већ промениле владајуће структуре, које су за домаћи задатак имале да се званично одрекну сваке везе са прошлим режимом, у свим суседним земљама су, изгледа, на власти остале странке које су се са Милошевићем својевремено такмичиле у национализму. Тако је лидер највеће странке у БиХ и наследник Алије Изетбеговића, Сулејман Тихић у свом кабинету свечано примио хашког осуђеника Насера Орића, на хрватској државној телевизији се готово сваке године преноси концерт усташке звезде Томсона, који наизменично организују хадезеовски наследници Фрање Туђмана и опозициони левичари који негде у задњем џепу држе сличицу великог поглавника, који је неосуђен у дубокој старости умро у Мадриду. Чак је и почасни председник Хрватског хелсиншког одбора Иван Звонимир Чичак изјавио како се, као велики борац за људска права и дисидент, противи свакој забрани, па и забрани велике усташке рок звезде („Мислим да не морам никоме да доказујем шта мислим о Србима, нити какав сам Хрват”).

На дан када је Међународни суд правде прогласио себе надлежним за тужбу Хрватске против Србије за геноцид, а шеф српске дипломатије Вук Јеремић најавио контратужбу, изгледало је као да су се Срби и Хрвати вратили у пролеће 1991. Гледајући једну хрватску пропаганду и сасвим огољени говор мржње, чак и највећи југоносталгичари у Србији би могли да закључе како у том распаду Југославије ипак има нечег доброг. Али проблем није у хрватским, бошњачким или албанским националистима, већ у сазнању да је Србија, ма колико се трудила да буде европска и демократска, и даље у окружењу Туђманових, Изетбеговићевих и Руговиних клонова и да ти клонови имају сасвим солидну подршку западних пријатеља. Шта би дакле рекла Голда Меир када би којим случајем била премијер Србије?